

๑๒๐ ปี แห่งการสถาปนากระทรวงมหาดไทย

ประวัติมหาดไทย

วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๓๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการตั้งกระทรวงต่างๆ ขึ้นเป็นปฐมบท กระทรวงมหาดไทยเป็นหนึ่งในกระทรวงที่ได้จัดตั้งขึ้น ในครั้งนั้น และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นองค์ปฐมเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงทำการปรับปรุงงานกระทรวงมหาดไทยหลายประการ เช่น การแก้ไขระเบียบการปฏิบัติงาน ยกเลิกประเพณีที่ให้เจ้าหน้าที่ต้องไปเสนอราชการที่บ้านเสนาบดี เลิก

ประเพณีเสนาบดีเอาตราตำแหน่งไปไว้ที่บ้าน กำหนดระเบียบออกตรวจราชการหัวเมือง ให้มีการจัดตั้งศาลากลางจังหวัดทุกจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้ทรงริเริ่มแนวคิดการทำงานของกระทรวงมหาดไทย ที่มุ่งเน้นให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข

สี่ประจำกระทรวง

สี่ประจำกระทรวง สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเลือกสีดำ โดยทรงถือคติอันเป็นความเชื่อเนื่องมาจากวัฒนธรรมอินเดียว่า สีดำเป็นสีของนักปราชญ์ พวกพราหมณ์ในอินเดียแต่งกายด้วยเครื่องขาว แต่พวกปริพาชก (นักบวช) คือผู้รู้ ใช้สีดำ

นอกจากนี้ คนโบราณนิยมเรียกสี่เขียวแก่ว่า “สี่มหาดไทย” ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากประมาณปี พ.ศ. ๒๔๑๓ ภายหลังจากมีเครื่องแบบสำหรับแต่งตัวทหารมหาดเล็กขึ้นในราชสำนักแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริให้มีเครื่องแบบสำหรับฝ่ายพลเรือนต่างเข้าเฝ้าในเวลาปกติด้วย โดยให้แต่งเสื้อแพรสีต่างๆ คือ

- เจ้านายใส่สีไพร
- ขุนนางกระทรวงมหาดไทยใส่สีเขียวแก่
- กลาโหม ใส่สีลูกหว้า (สีครามเจือแดง)
- กรมท่า (กระทรวงการต่างประเทศ) ใส่สีน้ำเงินแก่ (เรียกว่า “สีกรมท่า” มาจนปัจจุบัน)
- มหาดเล็ก ใส่สีเหล็ก (อย่างเดียวกับสีเสื้อแบบทหารมหาดเล็ก)
- อาลักษณ์กับโหร สีขาว

ปณิธานแห่งการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข”

ภายใต้ปณิธานแห่งการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” กระทรวงมหาดไทย ได้ก้าวข้ามข้อเคลื่อนการดำเนินงาน นับจนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ รวมเวลา ๑๒๐ ปี เป็น ๑๒ ทศวรรษ

แห่งการพัฒนา ช่วงเวลาแห่งการขับเคลื่อนประเทศ ด้วยภารกิจในการรักษาความสงบเรียบร้อย และรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร การบริหารจัดการโครงสร้างอำนาจ ทั้งในการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของพี่น้องชาวไทย ระยะเวลา ๑๒๐ ปีที่ผ่านมา “กระทรวงมหาดไทย” ได้ผ่านยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ภายใต้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อภารกิจ บทบาท หน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยอย่างมาก

กระแสของการกระจายอำนาจ การถ่ายโอนภารกิจและทรัพยากรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความท้าทายของปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาสาธารณสุข ปัญหาความยากจน ความขัดแย้งและการแย่งชิงทรัพยากรของประชาชน ปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ ปัญหาการก่อการร้าย เป็นต้น ประกอบกับวันนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำลังเรียกร้องให้กระทรวงมหาดไทยปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคกับท้องถิ่น ให้ปรับรูปแบบให้มีการกระจายอำนาจมากขึ้น เกิดแนวคิดจังหวัดจัดการตนเอง แนวคิดชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

ในท่ามกลางกระแสหลักของการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดกระแสผลักดันประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) ในการปกครองทุกระดับ

ดังนั้น การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ เป็นเรื่องที่ทำห้ายิ่งต่อการปรับตัวของ “กระทรวงมหาดไทย”

ในวาระที่ กระทรวงมหาดไทย จะก้าวย่างครบปีที่ ๑๒๐ นี้ กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดจัดกิจกรรม “วันสถาปนากระทรวงมหาดไทย ครบ ๑๒๐ ปี” ขึ้น

แนวคิดการจัดงาน ๑๒๐ ปี กระทรวงมหาดไทย

๑. เป็นการเฉลิมฉลองกระทรวงมหาดไทยครบรอบ ๑๒๐ ปี ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๕ ประกอบกับปี ๒๕๕๕ ครบรอบ ๑๕๐ ปี วันประสูติสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และครบรอบ ๕๐ ปี ที่องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ถวายพระเกียรติให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก
๒. สถานการณ์บ้านเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระทรวงมหาดไทยจำเป็นต้องปรับบทบาทและทิศทางให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับประเทศและระดับโลก

วัตถุประสงค์การจัดงาน

๑. เพื่อเชิดชูสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ให้เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตนของคนมหาดไทยเพื่อรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ ในการนำไปปรับบทบาทกระทรวงมหาดไทยในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับประเทศและระดับโลก
๒. เพื่อปรับปรุงการบริการประชาชนของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ให้มีคุณภาพ ตรงตามความต้องการของประชาชน

โดยมีการแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะกรรมการอำนวยการจัดกิจกรรม คณะทำงานฯ มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ทั้งฝ่ายข้าราชการประจำ ข้าราชการบำนาญ สมาคมต่างๆ ผู้ใหญ่ของฝ่ายปกครอง มาร่วมประชุมปรึกษาหารือแนวทางการจัดงาน ได้แนวทางการจัดงาน ดังนี้

๑. การจัดสัมมนาทางวิชาการ

๑.๑ สัมมนาทางวิชาการ มีการจัดสัมมนาทางวิชาการ ประกอบด้วย ๓ ชุด (Modules)

๑.๑.๑ สัมมนาเปิดบ้าน - เปิดใจ (Open-house Seminar) เพื่อรับฟังความคิดเห็น เรื่อง “ถอดรหัสมหาดไทย : ทศวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลง” จัดปลายเดือน พฤษภาคม ๒๕๕๕ เป็นการอภิปรายเป็นคณะและรับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนา โดยเชิญ ฯพณฯ พลอากาศสุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นประธานพิธีเปิดและบรรยายพิเศษ นายอนันต์ อนันตกุล เป็นประธานการสัมมนา ผู้อภิปราย ประกอบด้วย ๑) ผู้แทนฝ่ายชุมชนหรือประชาสังคม ๒) ผู้แทนฝ่ายท้องถิ่น ๓) นักวิชาการกฎหมายปกครอง ๔) นักวิชาการด้านยุทธศาสตร์การพัฒนา ๕) นายมนุชญ์ วัฒนโกเมร เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย **รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนาด้วย**

๑.๑.๒ สัมมนาภูมิภาค (Regional Seminars) เพื่อรับฟังความคิดเห็นจาก ผวจ. ปลัดจังหวัด นายอำเภอ อดีตผู้บริหารกระทรวงมหาดไทย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำภาคประชาสังคม และผู้นำชุมชน ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบความอำนาจอภิบาลท้องถิ่นและภูมิภาค ที่นับวันจะเติบโตใหญ่ในกระบวนการของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ในระดับภาค ๔ ภาค รวม ๔ ครั้ง กำหนดจัดสัมมนาประมาณเดือน มิถุนายน - กรกฎาคม ๒๕๕๕

๑.๑.๓ สัมมนาภายใน (In-house Seminar) เพื่อระดมความคิดเห็นจากคนมหาดไทยพิจารณาข้อเสนอที่ได้รับจากการสัมมนาตามข้อ ๑.๑.๑ และ ๑.๑.๒ เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงานต่อไป

๒. **จัดนิทรรศการ** ระหว่างวันที่ ๓๐ มีนาคม - ๗ เมษายน ๒๕๕๕ ณ สวนอัมพร ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

๒.๑ บอร์ดนิทรรศการ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนที่ ๑ นิทรรศการประวัติกระทรวงมหาดไทย ประวัติสมเด็จพระบรมชนกนาถ ส่วนที่ ๒ นิทรรศการผลงานเกี่ยวกับการให้บริการประชาชนของกรม รัฐวิสาหกิจ กทม. รวม ๑๓ หน่วยงาน

๒.๒ OTOP อาหารอร่อย ๔ ภาค เช่น ก๋วยเตี๋ยวสุโขทัย ซากุสตุล ข้าวซอย ไก่ย่าง เขาสวนกวาง ขนมจีน/ส้มตำ โคราช ลอดช่องวัดเจฏู

๓. การจัดพิมพ์หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์

๓.๑ การพิมพ์ซ้ำหนังสือทรงคุณค่า เช่น หนังสือเทศาภิบาล พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และเพิ่มเติมโดยพระยาราชเสนา นับเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงมหาดไทย และให้ข้อมูลความรู้ที่น่าสนใจเกี่ยวกับการปกครองของไทย หนังสือเรื่องเทศาภิบาลนี้ได้จัดพิมพ์ขึ้นแล้วหลายครั้ง แต่ก็ยังเป็นที่ต้องการของผู้สนใจศึกษาอยู่เสมอ จึงจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่แก่ผู้สนใจทั่วไปได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม การพิมพ์ในครั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยได้รับอนุญาตจาก หม่อมราชวงศ์ ดิศนัดดา ดิศกุล ประธานมูลนิธิสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และหม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุล พระธิดา ทั้งยังได้รับอนุญาตจากทายาท รองศาสตราจารย์ ประหยัด หงส์ทองคำ ให้นำบทความ เรื่อง ผลงานสำคัญในการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ มาจัดพิมพ์เป็นภาคผนวกด้วย

๓.๒ ประสานขอความร่วมมือกรม รัฐวิสาหกิจ ที่มีการจัดพิมพ์วารสาร นิตยสาร เป็นประจำอยู่แล้ว เช่น สป.มท. กรมที่ดิน กรมการพัฒนาชุมชน กรมการปกครอง ฯลฯ นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระทรวงมหาดไทยครบ ๑๒๐ ปี เป็นฉบับพิเศษ

๔. การจัดกิจกรรมอื่นๆ

๔.๑ กระทรวงมหาดไทย เป็นกระทรวงที่มีกิจกรรมในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขประชาชนในหลายกิจกรรม ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์โดยตรง ตอบสนองความต้องการ และสภาพปัญหาของประชาชนในพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม กรม รัฐวิสาหกิจต่างๆ ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งจังหวัด อำเภอ ได้จัดทำโครงการ/กิจกรรม ในลักษณะที่เป็นการพัฒนา และ/หรือ บริการประชาชน ดังนี้

๑) โครงการ/กิจกรรม เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ เป็นรูปธรรม เช่น โครงการขุดลอกคลอง โครงการก่อสร้างถนนสาธารณะ โครงการก่อสร้างสาธารณสถานต่างๆ

๒) โครงการบริการประชาชน ที่โดดเด่น น่าสนใจ เช่น โครงการบริการ ONE ROOF CYCLE โครงการ ONE STOP SERVICE

สำหรับกรม รัฐวิสาหกิจ ได้จัดกิจกรรม

๑) ๑๒๐ ปี มหาดไทย กรมที่ดินใส่ใจประชาชน

๒) ๑๒๐ ปี กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครองร่วมใจ อำนวยความเป็นธรรม นำรอยยิ้มสู่ปวงประชา

๓) ๑๒๐ ปี มหาดไทย แก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการ

๔) คลินิกหมออาคาร สืบสาน ๑๒๐ ปี มหาดไทย

๕) ๑๒๐ ปี กระทรวงมหาดไทย ร่วมสร้างความปลอดภัยให้ประชาชน

๖) ๑๒๐ ปี มหาดไทย น้ำดื่มปลอดภัยด้วยมาตรฐานการติดตั้งระบบสายดิน

๗) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เยาวชนรักษ์โลก ลดภาวะโลกร้อน ในโอกาสครบ ๑๒๐ ปี กระทรวงมหาดไทย

๘) ๑๒๐ ปี มหาดไทยบริการประปาเพื่อประชาชน

๙) ๑๒๐ ปี มหาดไทย กปภ. เต็มน้ำใจให้ประชาชน

๑๐) ๑๒๐ ปี มหาดไทย องค์การตลาด บริการชุมชนอย่างยั่งยืน

๑๑) ๑๒๐ ปี กระทรวงมหาดไทย : ศูนย์ดำรงธรรม นำรอยยิ้มสู่ประชาชน (Smile Line Smile Team ๑๕๖๗)

๑๒) รถบริการทะเบียนเคลื่อนที่กรุงเทพมหานคร (Bangkok Mobile service)
๑๒๐ ปี กระทรวงมหาดไทย

๑๓) ๑๒๐ ปี มหาดไทย ท้องถิ่นรวมใจบริการประชาชน

๔.๒ การกำหนดตราสัญลักษณ์ (LOGO) ของงาน

๔.๓ งานวันที่ระลึกคล้ายวันสถาปนา

กระทรวงมหาดไทย ประจำปี ๒๕๕๕ ในวันที่ ๑

เมษายน ๒๕๕๕ มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น

๑) พิธีวางพานพุ่มดอกไม้ถวายสักการะ

พระอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

๒) พิธีทอดผ้าป่าสมทบกองทุน

พัฒนาเด็กชนบทในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๓) พิธีสงฆ์

๔) พิธีมอบเข็มเชิดชูเกียรติทองคำและประกาศเกียรติคุณให้พลเมืองดี

๕) การกล่าวสดุดียกย่ององค์ปฐมเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

๖) การประกาศเจตนารมณ์กระทรวงมหาดไทย เป็นองค์การที่มีสมรรถนะสูง

พร้อมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาองค์การ ทั้งภารกิจ โครงสร้าง รูปแบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาค วิธีการทำงาน ให้สอดคล้องกับแนวคิด ยุทธศาสตร์ และผลประโยชน์ชาติในทางเศรษฐกิจและสังคม การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการกระจายอำนาจ ในอันที่จะทำให้กระทรวงมหาดไทยปัจจุบันและอนาคต สามารถปฏิบัติภารกิจหน้าที่ เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุข การสร้างความเจริญรุ่งเรือง และธำรงอยู่ของประเทศไทย ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เห็นการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างแข็งขันแล้วก็น่าตื่นเต้น ตื่นตา ตื่นใจ นับเป็น “งานใหญ่” ของ “คนมหาดไทย” ทั้งหลายก็พยายามที่จะสรรสร้างกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมา เพื่อวัตถุประสงค์ในการร่วมกันยกย่องเชิดชูเกียรติ “สถาบันกระทรวงมหาดไทย” พัฒนาการกิจ บทบาท อำนาจหน้าที่ ของกระทรวงมหาดไทยให้มีคุณค่า มั่นคง ยั่งยืนต่อไป

ก็ได้แต่หวังว่า การจัดกิจกรรมทั้งหลายเหล่านี้ จะเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดการจุดประกาย ความคิด มีการต่อยอดขยายผล และดำเนินการเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม “มหาดไทย” เดินทางมาถึงทางแยกที่สำคัญที่จะต้องร่วมแรงร่วมใจในการครุ่นคิด สานเสวนา ปรัชญาหารือ ถึงแนวทาง และทิศทางของกระทรวงมหาดไทยนับจากวันนี้เป็นต้นไป เพื่อวางตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Position) ให้กับตนเอง ต้องก้าวผ่านกรอบความคิดเดิมๆ วัฒนธรรมองค์กรแบบเดิม วิธีการทำงานแบบเดิมๆ อย่าปล่อยให้ เวลาผ่านไป “บุญเก่า” มีจำกัด ต้องเร่ง “สร้างบุญใหม่” นี่ก็เป็นอีกหนึ่ง “งานใหญ่” ของมหาดไทยเช่นกัน แล้ววันนั้นจะมาถึง วันที่ “ราชสีห์ผู้ภักดีแห่งแผ่นดิน” จะกลับมา ค้ำรามก้องในใจของพี่น้องประชาชน อีกครั้ง ?????.....

สรุป ๒๓ มี.ค.๕๕ เวลา ๑๐.๐๐ น.